

YHDENVERTAISUUSLAKI KOMMENTEIN

Outi Anttila - Tuomas Ojanen (toim.)

2., uudistettu painos

Copyright © 2025 Alma Media Finland Oy ja tekijät
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-5131-7
ISBN 978-952-14-5132-4 (verkkokirja)

Kansi: Outi Pallari
Taitto: Aste Helsinki Oy

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2025

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

Kirjoittajatiedot

Outi Anttila, OTT, työtuomioistuinneuvos ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan puheenjohtaja.

Hanna Kiiskinen, OTK, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan esittelijä 2017–2020. Oli mukana kirjoittamassa teoksen ensimmäistä painosta.

Juhani Kortteinen, OTK, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan pääsihteerinä. Työskennellyt yliassistenttina Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa, Tarton yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kansainvälisen oikeuden ja eurooppaoikeuden lehtoraatin johtajana ja tutkijana Erik Castrén instituutissa. Toiminut myös syrjintälautakunnan jäsenenä ja sihteerinä, Valtakunnallisen vammaisneuvoston jäsenenä ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointia Suomessa valmistelleen työryhmän jäsenenä. Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta valmistelleen työryhmän jäsen.

Juha Lavapuro, OTT, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomari.

Liisa Nieminen, OTT, VTM, valtiosääntöoikeuden dosentti, vanhempi yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto. Laaja julkaisutoiminta pääosin perus- ja ihmisoikeuksista. Toimi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan jäsenenä vuosina 2015–2019, saanut Helsingin yli-

opiston tasa-arvopalkinnon, Maikki Friberg -palkinnon, vuonna 2020 ansiokkaasta toiminnasta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi Helsingin yliopistossa.

Tuomas Ojanen, OTT, Helsingin yliopiston valtiosääntöoikeuden professori ja Turun yliopiston eurooppaoikeuden dosentti. Euroopan neuvoston Venetsian toimikunnan jäsen sekä Euroopan unionin perusoikeusviraston hallintoneuvoston jäsen. Toimi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan puheenjohtajana vuosina 2015–2023.

Marjo Ylhäinen, OTT, työoikeuden yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto. Opettanut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysymyksistä työoikeudessa Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoissa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan varajäsen.

Kirjoittajavastuut

I Yleinen osa

1. Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö perus- ja ihmisoikeuksina
Tuomas Ojanen

II Yhdenvertaisuuslain säännökset

- 1 §. Lain tarkoitus *Juha Lavapuro*
- 2 §. Soveltamisala *Juha Lavapuro*
- 3 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön *Juha Lavapuro*
- 4 §. Määritelmät *Juha Lavapuro*
- 5 §. Viranomaisen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta *Outi Anttila*
- 6 §. Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta
Outi Anttila ja Liisa Nieminen
- 6a §. Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa *Outi Anttila*
- 7 §. Työnantajan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta *Marjo Ylhäinen*
- 8 §. Syrjinnän kieltö *Outi Anttila ja Liisa Nieminen* (jakso 8.1 Ikä)
- 9 §. Positiivinen erityiskohtelu *Liisa Nieminen ja Tuomas Ojanen*
- 10 §. Välitön syrjintä *Outi Anttila*
- 11 §. Eriaraisen kohtelun oikeuttamisperusteet *Outi Anttila*
- 12 §. Eriaraisen kohtelun oikeuttamisperusteet työssä ja työhön otettaessa *Outi Anttila ja Liisa Nieminen* (ikäsyryjintä)
- 13 §. Välillinen syrjintä *Outi Anttila*
- 14 §. Häirintä *Outi Anttila, Juhani Kortteinen ja Tuomas Ojanen*

- 15 §. Kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi *Outi Anttila, Juhani Kortteinen ja Tuomas Ojanen*
- 16 §. Vastatoimien kieltö *Marjo Ylhäinen*
- 17 §. Syrjivän työpaikkailmoittelun kieltö *Marjo Ylhäinen*
- 18 §. Valvontaviranomaiset *Juhani Kortteinen*
- 19 §. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät ja toimivalta *Juhani Kortteinen*
- 20 §. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan tehtävät ja toimivalta *Juhani Kortteinen*
- 21 §. Asian saattaminen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi *Juhani Kortteinen*
- 22 §. Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja toimivalta *Marjo Ylhäinen*
- 23 §. Hyvitys *Outi Anttila*
- 24 §. Hyvityksen määrä *Outi Anttila*
- 25 §. Syrjivät ehdot *Outi Anttila*
- 26 §. Hyvitystä tai syrjiviä ehtoja koskeva vaatimus *Outi Anttila*
- 27 §. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kuuleminen *Outi Anttila*
- 28 §. Todistustaakka *Outi Anttila*
- 29 §. Voimaantulo *Juhani Kortteinen*

III Erityinen osa

Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kiellot työelämässä

1. Johdanto *Outi Anttila ja Marjo Ylhäinen*
2. Syrjinnän kieltö työhönotossa *Outi Anttila*
3. Syrjinnän kieltö ja yhdenvertaisuus työsuhteen aikana *Marjo Ylhäinen*
4. Syrjinnän kieltö ja yhdenvertaisuus palkkauksessa *Outi Anttila*
5. Syrjinnän kieltö työsuhdetta päätettäessä *Marjo Ylhäinen*

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen vaikutus yhdenvertaisuuslain soveltamiseen

Juhani Kortteinen ja Tuomas Ojanen

Esipuhe

Uusi yhdenvertaisuuslaki tuli voimaan vuoden 2015 alussa. Tämän teoksen keskeisenä tarkoituksena on nimensä mukaisesti antaa kokonaiskuva yhdenvertaisuuslaista sekä sen säännösten sisällöstä järjestyksessä, joka vastaa yhdenvertaisuuslakia. Lisäksi teoksessa tarkastellaan yhdenvertaisuutta ja syrjintäkieltoja perus- ja ihmisoikeuksina, yhdenvertaisuuslain taustaa, yhdenvertaisuutta ja syrjintäkieltoja työelämässä sekä vammaisten henkilöiden oikeuksia.

Kirja on tarkoitettu käsi- ja oppikirjaksi. Toivomme, että teoksesta löytyy vastauksia yhdenvertaisuuslain arkisiin tulkintatilanteisiin ja että teos myös lisää tietoisuutta yhdenvertaisuudesta ja syrjintäkielloista paitsi Suomen oikeudessa myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja Euroopan unionin oikeudessa.

Teoksen kaikki kirjoittajat työskentelevät aktiivisesti eri rooleissa yhdenvertaisuus- ja syrjintäasioiden parissa. Kirjoittajat on esitelty lähemmin kirjoittajaluettelossa, jossa on myös mainittu kunkin luvun tai jakson kirjoittaja tai kirjoittajat. Koska kaikki tekstit muuttuivat enemmän tai vähemmän toimitustyön aikana ensimmäisistä käsikirjoitusversioista, teoksen toimittajat vastaavat osaltaan kaikista luvuista kirjoittajien ohella.

Teos on kirjoittajien, toimittajien sekä kustantajan monimuotoisen yhteistyön tulos. Kiitämme kaikkia kirjoittajia heidän työpanoksestaan sekä mutkattomasti sujuneesta yhteistyöstä. Kiitämme myös Alma Talentia teoksen kustantamisesta sekä erityisesti kustannustoimittaja *Aino Rauniota* ja sisältöpäällikkö *Arja Lappeteläistä* hyvästä yhteistyöstä.

Teoksessa on otettu huomioon oikeuskehitys maaliskuun 2019 loppuun asti. Tämän jälkeistä oikeuskehitystä on voitu huomioida vain hyvin rajoitetusti oikovedosvaiheessa.

Helsingissä huhtikuussa 2019

Outi Anttila Tuomas Ojanen

Esipuhe toiseen, uudistettuun painokseen

Yhdenvertaisuuslaki kommentein -teos ilmestyi vuonna 2019. Uudistetun painoksen laatiminen näinkin pian on ollut välttämätöntä sekä kansallisen että kansainvälisen oikeuskehityksen takia. Yhdenvertaisuuslaki muuttui monilta osin 1.6.2023. Lisäksi uutta kansallista ja kansainvälistä oikeuskäytäntöä on 2020-luvulla kertynyt runsaasti. Tämä uusi painos tarjoaa kauttaaltaan ajantasaistetun kokonaiskuvan yhdenvertaisuuslaista ja siitä, miten lakia tulkitaan ja sovelletaan käytännössä.

Kiitämme kaikkia kirjoittajia hyvästä yhteistyöstä. Esitämme myös parhaat kiitokset osaavasta ja sujuvasta toimitustyöstä kustannustoimittaja *Aino Rauniolle*. Kiitämme myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan esittelijöitä *Alexandra Strandénia* ja *Rasmus Johnsonia* lautakunnan oikeuskäytännön kartoittamisesta, ja *Alexandraa* erityisesti oikoluvusta.

Helsingissä joulukuussa 2024

Outi Anttila Tuomas Ojanen

Sisällys

KIRJOITTAJATIEDOT	V
KIRJOITTAJAVASTUUT	VII
ESIPUHE	IX
ESIPUHE TOISEEN, UUDISTETTUUN PAINOKSEEN	XI

I YLEINEN OSA

1 YHDENVERTAISUUS JA SYRJINNÄN KIELTO PERUS- JA IHMISOIKEUKSINA	3
1.1 Lähtökohdaksi: yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon monitasoinen suojajärjestelmä	3
1.2 Perustuslain yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosäätely	11
1.3 Syrjintäkiellot ja yhdenvertaisuus kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa	24
1.4 Yhdenvertaisuus ja syrjintäkiellot perusoikeuksina Euroopan unionin oikeudessa	36
1.5 Perus- ja ihmisoikeuksien vaikutukset lainkäytössä	46
1.5.1 Tulkintavaikutus	46
1.5.2 Suora sovellettavuus	48
1.5.3 Etusija ristiriitatilanteessa	49

II YHDENVERTAISUUSLAIN SÄÄNNÖKSET

1	LUKU – YLEISET SÄÄNNÖKSET	55
1§	Lain tarkoitus	55
2§	Soveltamisala	59
3§	Suhde muuhun lainsäädäntöön	70
4§	Määritelmät	75
2	LUKU – YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMINEN	84
5§	Viranomaisen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta	84
5.1	Yleistä yhdenvertaisuuden edistämistä koskevista säännöksistä	84
5.2	Viranomaisen yleinen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta	86
5.3	Yhdenvertaisuussuunnitelma	92
6§	Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta	95
6.1	Yleinen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta ..	95
6.2	Yhdenvertaisuussuunnitelma	98
6a§	Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa	103
7§	Työnantajan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta	108
7.1	Yhdenvertaisuuden edistämisen suunnitelmallisuus	108
7.2	Yhdenvertaisuuden edistäminen työnantajan yleisenä velvoitteena	110
7.3	Yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisvelvoite	114
3	LUKU – SYRJINNÄN JA VASTATOIMIEN KIELLOT	119
8§	Syrjinnän kielto	119
8.1	Ikä	122
8.2	Alkuperä	130
8.3	Kansalaisuus	137

8.4	Kieli.....	142
8.5	Uskonto ja vakaumus	147
8.6	Mielipide	167
8.7	Poliittinen ja ammattiyhdistystoiminta	174
8.8	Perhesuhteet	179
8.9	Terveydentila	182
8.10	Vammaisuus	184
8.11	Seksuaalinen suuntautuminen	192
8.12	Muu henkilöön liittyvä syy.....	197
8.13	Moniperusteinen syrjintä.....	205
8.14	Läheissyjrintä	214
8.15	Olettamaan perustuva syrjintä	215
9 §	Positiivinen erityiskohtelu	216
10 §	Välitön syrjintä	230
10.1	Epäsuotuisa kohtelu.....	230
10.2	Vertailun kohde ja vertailukelpoisuus	245
11 §	Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet	252
12 §	Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet työssä ja työhön otettaessa	264
12.1	Todelliset ja ratkaisevat vaatimukset sekä oikeasuhtaisuus	264
12.2	Ikään perustuvan erilaisen kohtelun oikeuttaminen	275
12.3	Asuinpaikkaan perustuvaa syrjintää koskeva poikkeus	286
13 §	Välillinen syrjintä	287
13.1	Yleistä välillisen syrjinnän käsitteestä ja sen tarkoituksesta.....	287
13.2	Epäedullinen asema	289
13.3	Oikeuttamisperusteet	294
14 §	Häirintä	305
14.1	Yleistä.....	305
14.2	Ihmisarvoa loukkaava käyttäytyminen	306
14.3	Säännöksessä tarkoitettu ilmapiiri	313

14.4	Työnantajan toimintavelvollisuus	316
14.5	Varhaiskasvatuksen järjestäjän tai palveluntuottajan sekä koulutuksen järjestäjän toimintavelvollisuus.....	317
15 §	Kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi	320
15.1	Yleistä	320
15.2	Mitä kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan	322
15.3	Mukautusten kohtuullisuusarviointi	334
15.4	Kohtuullisten mukautusten ja esteettömyyden välinen ero	338
15.5	Kohtuulliset mukautukset työelämässä	343
16 §	Vastatoimien kiello	350
16.1	Vastatoimien kiellon tarkoitus ja tausta	350
16.2	Suojan henkilöllinen ulottuvuus	352
16.3	Kiellettyjen vastatoimien tunnusmerkit	353
16.4	Vastatoimien kiellon kohdentuminen ja kiellon rikkomisen seuraamukset.....	355
17 §	Syrjivän työpaikkailmoittelun kiello	359
4	LUKU – VALVONTA	363
18 §	Valvontaviranomaiset	363
18.1	Yleistä	363
18.2	Valvontaa koskevat erityiset rajoitukset.....	366
19 §	Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät ja toimivalta	369
19.1	Yleistä	369
19.2	Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivalta yhdenvertaisuuslain koko soveltamisalalla.....	370
19.3	Syrjinnän uhrien avustaminen syrjintävalituksia tutkittaessa.....	370
19.4	Edistämistoimenpiteiden suunnittelussa avustaminen	372

19.5	Yleisten suositusten antaminen syrjinnän ehkäisemiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi	372
19.6	Tarkastusoikeus.....	373
19.7	Toimenpiteisiin ryhtyminen sovinnon aikaansaamiseksi	373
19.8	Perusteltu kannanotto	375
19.9	Yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetussa laissa säädetyt tehtävät	376
20 §	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan tehtävät ja toimivalta	380
20.1	Yleistä.....	380
20.2	Sovinnon vahvistaminen.....	383
20.3	Lausunnon antaminen	385
20.4	Kielto jatkaa tai uusia syrjintää tai vastatoimia	388
20.5	Määräys ryhtyä toimenpiteisiin	392
20.6	Hyvityssuosituksen antaminen.....	393
20.7	Uhkakakon asettaminen	394
21 §	Asian saattaminen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi	396
21.1	Yleistä.....	396
21.2	Vireillepano-oikeus sovinnon vahvistamista koskevassa asiassa	397
21.3	Vireillepano-oikeus syrjintää tai vastatoimia koskevassa asiassa	398
	21.3.1 Asianomistajan vireillepano-oikeus.....	398
	21.3.2 Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja yhdenvertaisuutta edistävän yhteisön vireillepano-oikeus	400
21.4	Vireillepano-oikeus edistämis- ja suunnittelovelvoitteen laiminlyöntiä koskevassa asiassa ...	401
21.5	Asian käsittelystä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa noudatettava laki	402
22 §	Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja toimivalta	403

5	LUKU – OIKEUSTURVA JA SEURAAMUKSET	409
	23 § Hyvitys	409
	24 § Hyvityksen määrä	415
	25 § Syrjivät ehdot	423
	26 § Hyvitystä tai syrjiviä ehtoja koskeva vaatimus	425
6	LUKU – ERINÄISET SÄÄNNÖKSET	429
	27 § Yhdenvertaisuusvaltuutetun kuuleminen	429
	28 § Todistustaakka	432
	28.1 Säännöksen tarkoitus	432
	28.2 Syrjintäolettaman syntyminen	433
	28.3 Syrjintäolettaman kumoaminen	439
	29 § Voimaantulo	441

III ERITYINEN OSA

	YHDENVERTAISUUS JA SYRJINNÄN KIELLOT TYÖELÄMÄSSÄ	447
1	Johdanto	447
2	Syrjinnän kieltö työhönotossa	449
	2.1 Työpaikkailmoittelu	449
	2.2 Työhaastattelu	459
	2.3 Työnhakijoiden vertailu ja valinta	463
	2.3.1 Tasa-arvolain mukainen syrjintä- olettama ja sen kumoaminen	463
	2.3.2 Yhdenvertaisuuslain mukainen syrjintäolettama	470
	2.3.3 Yhdenvertaisuuslain mukaisen syrjintäolettaman kumoaminen	472

3	Syrjinnän kieltö ja yhdenvertaisuus työsuhteen aikana	480
3.1	Aluksi	480
3.2	Välitön ja välillinen syrjintä työsuhteen aikana	491
3.3	Positiivinen erityiskohtelu	506
4	Syrjinnän kieltö ja yhdenvertaisuus palkkauksessa	509
4.1	Syrjintäolettaman syntyminen	510
4.1.1	Lähtökohtia	510
4.1.2	Vertailukelpoisuuden arviointi	523
4.2	Syrjintäolettaman kumoaminen	529
4.3	Työntekijöiden tasapuolinen kohtelu	536
5	Syrjinnän kieltö työsuhdetta päätettäessä	543
5.1	Koeaikapurku	543
5.2	Asiallinen ja painava syy	544
5.3	Individuaaliperusteinen irtisanominen	546
5.4	Taloudelliset ja tuotannolliset irtisanomis- perusteet	560
5.5	Työsopimuksen purkaminen	565

YK:N YLEISSOPIMUS VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSISTA JA SEN VAIKUTUS YHDENVERTAISUUSLAIN SOVELTAMISEEN .....

1	Johdanto	569
2	Yleissopimuksen kansainvälinen valmistelu	570
3	Vammaisyleissopimuksen ratifiointi Suomessa	571
4	Yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja	574
4.1	Yleisiä näkökohtia	574
4.2	Yleissopimuksen keskeiset periaatteet (1–9 artiklat)	575
4.3	Yleissopimuksen muut määräykset sekä kansallinen täytäntöönpano ja seuranta	584

Sisällys

5	Valinnaisen pöytäkirjan yksilövalitusmenettely	587
6	Sopimuksen soveltaminen Suomessa	593
7	Vammaisyleissopimus Euroopan unionin oikeudessa	597
LISÄLUKEMISTOA		603
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO		605
ASIAHAKEMISTO		617